

7. Hospodárska politika štátu

- **hospodárska politika:** všetky opatrenia štátu, ktoré uskutočňuje v národnom hospodárstve a ktorými sleduje hlavné ciele. Hospodársku politiku štát zabezpečuje pomocou výkonného orgánu- vlády.

- **Hlavné ciele sú:**

- 1) zamestnanosť
- 2) cenová stabilita (inflácia)
- 3) ekonomický rast (hrubý domáci produkt)
- 4) rovnováha platobnej bilancie (v zahraničnom obchode)
- 5) spravodlivé rozdeľovanie dôchodkov (zabezpečenie sociálne slabších skupín peňažnými a nepeňažnými dávkami- zľavy, podpory, daňové úľavy)

- **štát využíva na regulovanie 4 základné nástroje hospodárskej politiky:**

- a) dôchodkovú politiku- prerozdeľuje dôchodky, ovplyvňuje vývoj príjmov
- b) zahraničnoobchodnú a menovú politiku- reguluje medzinárodný obchod, pohyb kapitálu.
- c) fiškálnu politiku- množstvo peňazí v obehu sa reguluje prostredníctvom štátneho rozpočtu. Štátny rozpočet je centralizovaný peňažný fond, ktorý má formu bilancie (porovnania), kde ľavú stranu tvoria príjmy a pravú stranu výdavky štátu. Hlavným zdrojom príjmov sú priame dane, nepriame dane (DPH a spotrebné dane), clá a ostatné poplatky. Pokiaľ ide o výdavky štátneho rozpočtu, tak najväčšiu časť tvoria výdavky na zabezpečenie obrany štátu, štátnej správy, zdravotníctva, školstva... Ak chce štát znížiť množstvo peňazí v obehu (znížiť podnikateľskú aktivitu), zvýši dane (a naopak).
- d) monetárnu politiku- reguluje množstvo peňazí v obehu. Na to využíva:
 1. Priame (administratívne) nástroje:
 - a) regulácia investičnej činnosti- obchodné banky môžu v určitých prípadoch poskytovať podnikateľským subjektom úver len v tom prípade, keď sa za nich zaručí štát.
 - b) regulácia spotrebného úveru- poskytovanie spotrebných úverov (väčšinou krátkodobé) môže regulovať štát tým, že stanoví maximálnu dobu splatnosti úveru.
 2. nepriame (ekonomické) nástroje- tieto nástroje uplatňuje štát prostredníctvom:
 - a. diskontná sadzba- NBS stanoví najnižší úrok napr. 10%- komerčným bankám. Tie ponúkajú ľuďom úrok, aký si sami stanovia, ale nemôžu ísť pod hranicu, ktorú stanovila NBS (12% 15%...9% nie). Keď NBS stanoví nižší úrok- ľudia sa neboja požičať si peniaze- ľahko dostupné peniaze. Keď NBS stanoví vysoký úrok- ľudia si nepožičiavajú peniaze- ťažko dostupné peniaze.
 - b. minimálne bankové rezervy- NBS stanoví komerčným bankám minimálnu hodnotu bankovej rezervy- zo zvyšných peňazí, ktoré banky majú poskytujú úvery. Keď národná banka zdvihne MBR úroky narastú, ale úroky ktoré platia banky budú malé. Keď NBS zníži MBR- úroky klesnú a zvýšia sa úroky vyplácané bankou.

- **integrácia krajín:** medzinárodná ekonomická integrácia je výsledkom medzinárodnej delby práce; je to proces zblížovania národných ekonomík, prehlbovanie ich vzájomnej závislosti.

- môže mať tieto formy:

1. pásmo voľného obchodu- zrušenie ciel (clo) medzi krajinami (alebo zrušenie dovozných kvót; kvóta- určenie množstva výrobkov, ktoré je možné doviesť z inej krajiny, aby sa predávali aj domáce výrobky).
2. colná únia- krajiny zrušia hranice (clá) medzi sebou, ale dohodnú sa na spoločnej cenovej politike voči ostatným krajinám.
3. hospodárska únia- je to niečo podobné ako „colná únia“, ale jedná sa o spoločnú hospodársku politiku voči ostatným krajinám.
4. menová únia- najvyššia forma- rôzne krajiny prechádzajú na spoločnú menu (u nás- EÚ).

- medzinárodné integračné zoskupenia:

- OPEC (organizácia krajín predávajúcich ropu)
- OSN (organizácia spojených národov)
- OECD (organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj- členom je aj SR)
- NAFTA (severoamerické pásmo voľného obchodu: USA, Kanada, Mexiko)
- **EÚ**

- História EÚ: EÚ oficiálne vznikla 18. apríla 1951 podpísaním zmluvy, ktorou bolo založené Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ. Európska únia ako taká vznikla podpísaním Maastrichtskej zmluvy, 7. februára 1992 a účinnosť nadobudla 1.1 1993

- EÚ: Európska únia je jedinečné hospodárske a politické spoločenstvo 27 demokratických krajín Európy. Cieľ: Mier, prosperita a sloboda pre 495 miliónov občanov v spravodlivejšom a bezpečnejšom svete. Doterajšie výsledky: Voľné cezhraničné cestovanie a obchod, euro (jednotná európska mena), bezpečnejšie potraviny a zdravšie životné prostredie, lepšia životná úroveň v chudobnejších oblastiach, spoločné opatrenia v oblasti zločinu a terorizmu, lacnejšie telefonické hovory a cestovanie lietadlom, veľké množstvo príležitostí študovať v zahraničí ... a ešte oveľa viac.

- orgány EÚ:

- Európsky parlament- reprezentuje obyvateľov Európy a je nimi priamo volený. Európsky parlament pracuje na troch miestach: v Bruseli (Belgicko), Luxemburgu (Luxembursko) a Štrasburgu (Francúzsko). Má tri základné úlohy: Schvaľovanie európskych právnych predpisov, vykonáva demokratickú kontrolu nad ostatnými inštitúciami EÚ, rozpočtová právomoc.
- Rada Európskej únie- reprezentuje vlády jednotlivých krajín, je hlavným rozhodovacím orgánom EÚ. Summity Európskej rady sa konajú aspoň dva razy do roka vo Francúzsku alebo Fínsku.

Rada má šesť hlavných povinností:

1. schvaľovanie európskych právnych predpisov – v mnohých oblastiach politiky spoločne s Európskym parlamentom
2. koordinovanie hlavných hospodárskych politik členských štátov

3. uzatvárať medzinárodné dohody EÚ s inými krajinami alebo medzinárodnými organizáciami
 4. schvaľovanie rozpočtu EÚ spolu s Európskym parlamentom
 5. Vypracúvať spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ
6. koordinovanie spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a policajnými zložkami v trestných veciach
- Európska komisia- je nezávislá od národných vlád, reprezentuje spoločné záujmy EÚ ako celku. Nová Komisia je menovaná každých päť rokov do šiestich mesiacov po voľbách do Európskeho parlamentu. Komisia „sídlí“ v Bruseli (Belgicko), ale úrady má aj v Luxemburgu (Luxembursko), *zastúpenia* vo všetkých krajinách EÚ a *delegácie* v mnohých hlavných mestách celého sveta.

Európska komisia má štyri hlavné úlohy:

1. predkladať návrhy právnych predpisov Parlamentu a Rade;
 2. riadiť a implementovať politiky a rozpočet EÚ;
 3. presadzovať európske právo (spoločne s Európskym súdnym dvorom);
 4. zastupovať Európsku úniu na medzinárodnej scéne, napríklad pri rokovaní o dohodách medzi EÚ a inými krajinami.
- Súdny dvor európskych spoločenstiev- Sídlí v Luxemburgu. Jeho úlohou je zabezpečiť, aby sa právne predpisy EÚ vykladali a uplatňovali rovnakým spôsobom vo všetkých krajinách EÚ, teda aby právo platilo rovnako pre všetkých. Súdny dvor taktiež zabezpečuje, aby členské štáty a inštitúcie EÚ konali v súlade s právnym poriadkom. Súdny dvor má právomoc riešiť právne spory medzi členskými štátmi EÚ, inštitúciami EÚ, podnikmi a jednotlivcami. Súdny dvor sa skladá z jedného sudcu z každého členského štátu, takže sú v ňom zastúpené právne systémy všetkých 27 štátov EÚ. Z dôvodu efektívnosti však Súdny dvor málokedy zasada v úplnom zložení. Zvyčajne zasada ako „veľká komora“ zložená z 13 sudcov alebo v komorách zložených z piatich alebo troch sudcov. Funkčné obdobie predsedu (ktorého si volí kolektív sudcov) trvá tri roky.
 - Európsky dvor audítorov- Sídlí v Luxemburgu. Hlavnou úlohou Dvora audítorov je kontrolovať, či sa správne plní rozpočet EÚ – inými slovami, či sú príjmy a výdavky EÚ oprávnené a v súlade s predpismi, a zabezpečiť riadne finančné hospodárenie.
 - Európska centrálna banka- má sídlo vo Frankfurte nad Mohanom (Nemecko). Jej úlohou je riadiť euro – jednotnú európsku menu. ECB je zodpovedná aj za vytváranie a implementáciu hospodárskej a menovej politiky EÚ.

- **výhody a nevýhody integrácie krajín: - výhod a nevýhod vstupu do EÚ:**

- + rast objemu vzájomného obchodu
- + voľný pohyb tovarov
- + voľný pohyb pracovnej sily
- + rozvoj spolupráce v strategických oblastiach (doprava, životné prostredie)
- + nenávratné prostriedky v európskych fondov
- + spoločná mena
- + zvýšenie medzinárodného kreditu krajiny (SR)
- + zvýšenie konkurencie
- zvýšenie konkurencie
- povinnosť prispôbiť sa európskym normám
- odliv kvalifikovanej pracovnej sily
- zníženie príjmov štátneho rozpočtu (odbúrali sa clá)
- povinnosť prispievať do európskych fondov
- rast nezamestnanosti

- **podmienky pre vstup Slovenska do Európskej menovej únie:**

Maastrichtské kritériá: Ide o päť kritérií, ktoré určujú, či je krajina EÚ pripravená prijať euro. Týkajú sa týchto oblastí:

Cenová stabilita:

Miera inflácie by nemala prekročiť priemernú mieru, ktorá existovala v troch krajinách EÚ s najnižšou mierou inflácie v uplynulom roku, o viac ako 1,5 percentuálneho bodu;

Rozpočtový deficit:

Výraz, ktorý znamená rozdiel medzi vládnymi príjmami a výdavkami v neprospech príjmov. Všeobecne musí byť nižší ako 3 % hrubého domáceho produktu;

Verejný dlh:

zadlženosť krajiny by nemala presiahnuť 60% HDP, avšak aj krajiny s vyššou úrovňou zadlženia môžu prijať euro, ak sa táto úroveň stabilne znižuje;

Úrokové sadzby:

Dlhodobé úrokové sadzby by nemali byť nad mierou, ktorá existovala v troch krajinách EÚ s najnižšou infláciou v uplynulom roku, viac ako o 2 percentuálne body;

Stabilita výmenného kurzu:

Výmenný kurz národnej meny by mal počas dvoch rokov zostať v rozmedzí určitých vopred stanovených hraníc fluktuácie.

- **výhody Eura:** - hospodárska stabilita, cenová stabilita, zjednodušený systém pohybu kapitálu a z toho vyplývajúce jednoduchšie obchodovanie a investovanie v rámci EMU: to môže znamenať prílev zahraničného kapitálu. Pre občana je výhodou to, že už nie je potrebné si pri cestovaní v rámci Európy nakupovať zahraničnú menu a vyhne sa tak problémom s kurzovou nestabilitou.

- **nevýhody Eura:** najviac sa spomína strata významného ekonomického nástroja nástroja národných vlád na možnosti stimulácie výkonnosti národného hospodárstva. Odteraz budú môcť vlády na tento účel používať len fiškálne opatrenia (teda rozpočtové).
- strata národnej identity.

- **zahranično-obchodná politika:**

- zahraničný obchod je časť obehu tovarov, ktorá prekračuje hranice daného štátu a spája jeho národné hospodárstvo so svetovým hospodárstvom.

- zahraničný obchod- týka sa len jednej krajiny alebo skupiny krajín k ostatným krajinám
- medzinárodný obchod- zahŕňa zahraničný obchod niekoľkých krajín
- svetový obchod- súhrn zahraničných obchodov všetkých krajín, zapojených do medzinárodnej delby práce

- význam zahraničného obchodu pre národné hospodárstvo:

- 1) ekonomický význam:
 - a) zabezpečuje dovoz statkov a služieb, ktoré sa z rôznych dôvodov v krajine nevyrábajú (nie sú na to podmienky alebo sa dajú vyrobiť len s vysokými nákladmi)
 - b) umožňuje využiť výhody z rastúcich výnosov. Výnosy rastú so zvyšovaním rozsahu výroby a zahraničný obchod vytvára možnosti odbytu pre tieto výrobky
 - c) umožňuje krajinám špecializovať sa na výrobu a vývoz tých výrobkov, pre ktoré majú lepšie podmienky
 - d) poskytuje informácie o výrobkoch a službách vyrábaných a predávaných v zahraničí, umožňuje porovnávať úroveň vlastnej výroby so zahraničnou.
 - e) rozvíja konkurenciu v národnej ekonomike. Dovoz zahraničných výrobkov zabraňuje monopolnému postaveniu výrobcov v domácej ekonomike.
 - f) umožňuje získať devízy
 - g) zvyšuje pracovné príležitosti v exportujúcej krajine
 - h) rozširuje ponuku- sortiment statkov a služieb
- 2) politický význam:
 - a) upevňuje priateľské vzťahy medzi štátmi
 - b) zvyšuje vzájomnú závislosť, čo vedie k posilneniu mieru vo svete
- 3) kultúrny význam:
 - a) umožňuje spoznať spôsob života, kultúru, umenie v iných krajinách

- nevýhody zahraničného obchodu:

- o dovážané tovary konkurujú domácemu trhu, sťažujú rozvoj domácich odvetví, podnikov (najmä začínajúcich, ktoré nie sú schopné konkurencie)
- o pri jednostrannom zameraní na jednu krajinu v dovoze alebo vývoze sa všetky negatívne javy v jej hospodárstve a politike prejavujú aj v krajine, ktorá s ňou obchoduje
- o pri zameraní vývozu na jeden druh tovaru sa pokles jeho dopytu alebo ceny na zahraničnom trhu prejavujú negatívne a v domácej ekonomike

- formy zahraničného obchodu:

- 1) export (vývoz)
 - a) priamy- tuzemský výrobca predá svoj tovar zahraničnému obchodníkovi alebo výrobcovi
 - b) nepriamy- tuzemský výrobca predá svoj tovar tuzemskému obchodníkovi (sprostredkovateľovi) a ten ho predá do zahraničia
- 2) import (dovoz)
 - a) priamy- tuzemský výrobca, alebo obchodník kúpi tovar od zahraničného dodávateľa
 - b) nepriamy- tuzemský výrobca alebo obchodník kúpi tovar od tuzemského dovozcu (sprostredkovateľa), ktorý ho kúpil v zahraničí
- 3) reexport (vývoz dovozu)- tranzit
 - a) priamy- reexportér kúpi tovar v určitej krajine a predá ho do inej krajiny bez toho, aby tovar prešiel cez jeho územie.
 - b) nepriamy- reexportér, ktorý kúpil tovar v jednej krajine, ho predá do druhej krajiny, ale najprv ho privezie do svojej krajiny.

- dôvody reexportu:

obchodno-politické prekážky: medzi štátom, v ktorom sa tovar kúpi a štátom kam, sa predáva, môžu byť obchodno-politické prekážky (vysoké clá, množstevné obmedzenia, zákaz dovozu...)

ekonomické dôvody: pri nákupe tovaru vo veľkom množstve zaplatí reexportér nižšiu cenu a následne tovar predáva do iných krajín za vyššiu cenu

kompletizácia vývozu reexportéra: reexportér využíva dovezený tovar na kompletizáciu svojich výrobkov a tým rozširuje svoju ponuku

- subjekty zahraničného obchodu:

- Podľa Obchodného zákonníka môže vykonávať zahranično-obchodné operácie fyzická alebo právnická osoba (slovenská alebo zahraničná). Zahraničnou osobou sa rozumie fyzická osoba alebo právnická osoba so sídlom mimo územia SR.

- **obchodná bilancia:** zachytáva hodnotu vývozu a dovozu tovarov za určité obdobie, spravidla za jeden rok. Nezachytáva platby za tovar.

- **platobná bilancia:** zachytáva peňažné príjmy zo zahraničia a peňažné výdavky do zahraničia, ktoré prechádzajú cez hranice štátu.

- saldo:

- v obchodnej bilancii: je to rozdiel medzi hodnotou vývozu a dovozu

- v platobnej bilancii: je to rozdiel medzi peňažnými príjmami zo zahraničia a peňažnými výdavkami do zahraničia

- aktívne saldo: vývoz > dovoz (príjmy > ako výdavky)

- pasívne saldo: vývoz < dovoz (príjmy < ako výdavky)

- vyrovnaná bilancia (saldo): vývoz = dovoz (príjmy = výdavky)